

Ю. В. Калініченко,

здобувач кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

РОДОВИЙ ТА ВИДОВИЙ ОБ'ЄКТИ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

1. У теорії кримінального права пропонуються різні критерії класифікації об'єктів злочинів, проте найбільш поширеною серед них є класифікація залежно від рівня застосованого узагальнення, так звана класифікація об'єктів за «вертикаллю». За цією класифікацією об'єктів злочинів більшість науковців виокремлюють загальний, родовий і безпосередній об'єкти. При цьому найвищий рівень узагальнення, що відповідає категорії «загального», становить загальний об'єкт злочину, який являє собою сукупність усіх суспільних відносин, що поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність. Наступний менш високий (усереднений) рівень узагальнення охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, що відповідає категорії «особливого», має родовий об'єкт злочину, під яким традиційно розуміється певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною й економічною сутністю суспільних відносин, які повинні охоронятися внаслідок цього єдиним комплексом взаємозалежних кримінально-правових норм. І, нарешті, категорії «окремого» відповідає найнижчий рівень узагальнення – безпосередній об'єкт злочину, яким є ті конкретні суспільні відносини, що поставлені законодавцем під охорону певної кримінально-правової норми Особливої частини КК.

Разом із тим деякі науковці (Н. О. Гуторова, М. Й. Коржанський, Є. О. Фролов та ін.) обґрунтовують доцільність поряд із загальним, родовим та безпосереднім об'єктами злочину виокремлювати також і підгруповий (видовий) об'єкт, який співвідноситься з родовим як частина і ціле (або як вид і рід) і який є своєрідним «ланцюжком», що об'єднує родовий і безпосередній об'єкти і багато в чому визначає фактичні, соціальні та юридичні ознаки злочинів (їх груп), що посягають на один і той самий родовий об'єкт. З огляду на викладені загальні положення щодо класифікації об'єктів злочинів зазначимо, що для характеристики об'єкта неправдивого повідомлення про вчинення злочину найбільш прийнятною уявляється саме чотириланкова класифікація об'єктів злочинів на загальний, родовий, видовий та безпосередній об'єкти.

2. Полеміка із приводу змісту родового об'єкта злочинів, розміщених у розділі XVIII КК України, зумовлена насамперед різними підходами до визначення об'єкта злочину в цілому, а також відмінностями у розумінні терміна «право-

суддя». Серед фахівців у галузі кримінального права термін «правосуддя» розуміється у вузькому та широкому значенні. У зв'язку з цим їх погляди на зміст поняття «правосуддя» як родового об'єкта злочинів, розміщених у розділі XVIII КК, розділилися залежно від того, прибічниками якого підходу – вузького чи широкого – вони є.

Вузьке розуміння поняття «правосуддя» ґрунтується на буквальному тлумаченні цього терміна як діяльності виключно суду по розгляду і вирішенню справ, віднесених до його юрисдикції. Виходячи з цього, більшість прихильників вузького підходу підкреслюють необхідність зміни назви розділу КК «Злочини проти правосуддя», оскільки назва розділу є вужчою за зміст розміщених у ньому норм (А. Г. Мартіросян, В. М. Бурдін, В. В. Кузнецов, М. В. Сийплові, Л. М. Палюх, Л. В. Трушківська та ін.).

Інші група фахівців (М. І. Бажанов, В. І. Борисов, І. С. Власов, І. М. Тяжкова, О. О. Кваша, М. В. Шепітько та ін.) наголошують на доцільності застосування широкого підходу до розуміння правосуддя, сутність якого зводиться до того, що об'єктивне, законне та справедливе правосуддя – це не лише діяльність судової влади, а й інших державних інституцій, які готують справи до розгляду у суді та беруть участь у реалізації результатів правосуддя і без взаємодії з якими судовою влада не може діяти. Такий підхід, на наш погляд, не суперечить конституційним нормам, адже, як вбачається, у Конституції України міститься узагальнене розуміння правосуддя, яке стосується всіх можливих форм судочинства – конституційного, цивільного, кримінального, господарського, адміністративного. При цьому відомо, що у більшості з них правосуддя, дійсно, здійснюється лише у суді. Що ж стосується кримінального процесу, то він має стадію досудового розслідування, без якої неможлива реалізація завдань кримінального провадження в цілому та судового провадження, зокрема, як його складової, а саме: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК України). Так само невід'ємною складовою здійснення правосуддя слід визнавати й виконання судових рішень, адже діяльність органів, які виконують винесені судом вироки, ухвали, постанови та інші судові рішення, фактично забезпечують результат роботи системи правосуддя.

Виходячи з викладеного, *родовий об'єкт* злочинів проти правосуддя може бути визначений як суспільні відносини, що забезпечують інтереси правосуддя,

якими охоплюються законна діяльність судової влади та органів і осіб, які сприяють процесуальній діяльності з виконання судом функцій правосуддя (органи прокуратури й досудового розслідування, захисники та представники особи), а також органів, що виконують судові рішення.

3. Наведене визначення родового об'єкта злочинів проти правосуддя відбиває багатоманітність тих суспільних відносин, які ним охоплюються, що, у свою чергу, обґрунтовує доцільність виокремлення в межах цієї сфери суспільних відносин більш вузької за обсягом групи відносин – видового об'єкта. Останній не лише дозволяє уточнити, конкретизувати відповідну сферу суспільних відносин, а й зберігаючи ознаки, притаманні родовому об'єкту, має особливі (специфічні) ознаки, які суттєво впливають на особливості суспільно небезпечних діянь, що посягають на вказані відносини. Отже, *видовим об'єктом злочинів*, серед яких і злочин, передбачений ст. 383 КК, є суспільні відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів і встановлення об'єктивної істини у справі. До цієї групи злочинів за ознакою подібності безпосередніх об'єктів також належать: примушування давати показання (ст. 373 КК), завідомо неправдиве показання (384 КК), відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК), перешкодження з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК).

4. Наприкінці зазначимо, що визначення родового та видових об'єктів злочинів проти правосуддя має важливе значення для формування державної політики з охорони певних суспільних відносин у сфері правосуддя від злочинних посягань, а також для їх кваліфікації та відмежування від суміжних злочинів.

Я. С. Калмикова,

молодший науковий співробітник лабораторії проблем правового регулювання відносин у сфері публічних фінансів, Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ СПЕЦІАЛІСТА ЯК СУБ'ЄКТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Повне та об'єктивне дослідження доказів в адміністративному судочинстві неможливе без застосування спеціальних знань. У цьому сенсі ключова роль належить не тільки експерту, а й спеціалісту. Спеціаліст є самостійним суб'єктом доказової діяльності, тобто – той, хто досконало володіє певною спеціальністю,